

KLAGANDE

████████████████████ ████████████████████
Ombud: Advokat Mathias Blomberg

MOTPART

Försäkringskassan

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Stockholms dom den 26 oktober 2017
i mål nr 24991-16, se bilaga A

SAKEN

Assistansersättning

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

1. Kammarrätten bifaller överklagandet delvis och beslutar att ████████████████████
██████████████████ ska beviljas assistansersättning för dubbel assistans för all
tid i samband med träning, vårdkontakter och aktiviteter. Målet visas
åter till Försäkringskassan för närmare beräkning av
assistansersättningens storlek.
 2. Kammarrätten fastställer förvaltningsrättens beslut om sekretess.
-

YRKANDEN M.M.

██████████ yrkar i första hand att han ska beviljas rätt till assistansersättning i en omfattning av i genomsnitt 212 timmar per vecka. I andra hand yrkar han att beviljas ytterligare assistansersättning för dubbel assistans i samband med träning, vårdkontakter, aktiviteter samt semesterboende. Till stöd för sitt överklagande för han fram bl.a. följande. Han har en svårt behandlingsresistent reflexutlöst epilepsi och behöver hjälp av två personer när han får anfall. Insatserna vid anfällen innefattar att hålla i honom så att han inte skadar sig, hålla hans luftvägar fria, förflytta honom och i förekommande fall ge kramplösande medicin. Han har cirka 10-15 anfall per dag och anfall som pågår i mer än 3-4 minuter måste brytas med medicinering. För att kunna ge honom medicinering måste två personer vara närvarande. Anfällen kommer plötsligt och går inte att förutse. Alla anfall börjar på samma sätt så det går inte att särskilja anfall som kräver medicinering från anfall som inte gör det. Han har dessutom ett våldsamt självskadebeteende vilket yttrar sig i att han slår och biter sig själv. Det krävs två personer för att hindra honom från att allvarligt skada sig själv. Med hänsyn till vad som framgår av den medicinska utredningen får det anses visat att hans funktionsnedsättning är av den karaktären att det inte går att förutse när behovet av dubbel assistans uppstår. Det går inte heller att förutse när han är i behov av dubbel assistans vid andra grundläggande behov såsom exempelvis toalettbesök. Det framstår därför som orimligt att endast bevilja assistansersättning för den aktiva tiden för de insatser som kräver dubbel assistans.

Han åberopar bl.a. ett läkarintyg från den 12 januari 2018 angående behov av personlig assistans av biträdande överläkare ██████████ Neuropediatrika mottagningen vid Astrid Lindgrens barnsjukhus.

Försäkringskassan anser att överklagandet ska avslås och för fram bl.a. följande. Beräkning av tid för dubbel assistans ska i normalfallet utgå från

den tid det tar att utföra en aktiv insats. Undantag kan ske i de fall då hjälpbehovet är av sådan art att det är förenat med allvarliga hälsorisker att endast medge dubbel assistans för den tid det tar att utföra aktiva insatser. Försäkringskassan anser att det inte framgår av det medicinska underlaget och det övriga underlaget orsak till behov av dubbel assistans utöver vid aktiva insatser eller att [REDACTED] skulle riskera allvarliga hälsorisker om han inte har dubbel assistans. Visserligen anges nu i åberopat läkarintyg från den 12 januari 2018 att han behöver hjälp av två personer för att säkerställa att han inte gör sig illa i samband med de kraftiga muskelspänningarna vid anfall och för att möjliggöra akutmedicinering trots häftiga muskelspänningar. Försäkringskassan anser ändå att det inte är tillräckligt beskrivet att anfallen är på sådant sätt att [REDACTED] riskerar allvarliga hälsorisker om han inte beviljas dubbel assistans mellan de aktiva insatserna. I intygen från [REDACTED] assistenter beskrivs den hjälp och de insatser som behövs då han får ett anfall eller utbrott. Försäkringskassan har beaktat detta och därför beviljat dubbel assistans med 18 timmar och 23 minuter per vecka. Även med beaktande av vad som beskrivs i dessa intyg står Försäkringskassan fast vid att utredningen inte visar att omfattningen av [REDACTED] behov av dubbel assistans är sådant att han behöver det under hela tiden vid genomförande av aktiviteter.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Frågan i målet är om [REDACTED] är berättigad till dubbel assistans i större utsträckning än vad Försäkringskassan beslutat.

I det läkarintyg som [REDACTED] gett in till kammarrätten framgår sammanfattningsvis följande. [REDACTED] epilepsi är terapiresistent vilket innebär att han fortsätter att ha många anfall trots behandling med i nuläget tre olika epilepsiläkemedel morgon och kväll. I snitt har [REDACTED] 10-15 epilepsianfall per dygn. Anfallen innebär att [REDACTED] får en kraftig

muskelspänning i hela kroppen som kommer plötsligt och gör att han böjer sig i en fällknivslignande rörelse framåt. Anfallen är ofta några minuter långa men kan ibland vara längre eller att upprepade anfall kommer hopade. Ibland efterföljs muskelspänningen av rytmiska ryckningar i hela kroppen, ett s.k. toniskt kloniskt anfall. Vid de anfall som inte går över inom tre-fyra minuter bör akutmedicin ges för att försöka bryta anfallet. För att säkerställa att [REDACTED] inte gör sig illa i samband med de kraftiga muskelspänningarna vid anfall och för att möjliggöra att akutmedicin kan ges trots dessa häftiga spänningar krävs två personer. Anfallen är oberäknliga och kan uppträda när som helst på dygnet. Ofta är de s.k. reflexutlösta vilket innebär att de kan sättas igång av något yttre stimuli såsom ett plötsligt ljud eller en plötslig beröring. [REDACTED] har också ett svårt motoriskt funktionshinder av typ cerebral pares. Han har under vakenhet så gott som kontinuerligt okontrollerade rörelser i både bål, huvud, armar och ben. Som del i detta har han också en tendens till självskadande beteende där han kan göra sig illa i huvud eller extremiteter. Då [REDACTED] nu väger över 40 kilo och genom sina kontinuerliga ofrivilliga rörelser är mycket stark i kroppen så krävs det två personer för att på ett säkert och rimligt sätt kunna hantera hans beteende, ADL-situationer och epilepsianfall vilka kan uppträda när som helst på dygnet.

Kammarrätten gör följande bedömning

Regler om dubbel assistans finns i 9 a § fjärde stycket lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Dessa regler innebär att den som har behov av mer än en personlig assistent samtidigt, har rätt till två eller flera assistenter endast om möjligheterna att tillgodose behovet genom bostadsanpassning eller andra hjälpmedel har utretts. I förarbetena anges att de vanligaste skälen till dubbel assistans är behov av hjälp vid förflyttning, lyft, hygien samt av- och påklädning (prop. 2009/10:176 s. 57).

Av utredningen i målet framgår att [REDACTED] dagligen har epileptiska anfall av varierande omfattning och styrka. Anfallen är reflexutlösta och oförutsägbara och kan också komma som hopade anfall. Enligt kammarrättens mening visar den medicinska utredningen att [REDACTED] vid de större anfallen då medicinering krävs, behöver hjälp av två personer.

Dessa anfall förekommer med oregelbunden frekvens och går inte att förutse. Anfallen innebär allvarliga hälsorisker för [REDACTED] om de lämnas omedicinerade. Kammarrätten anser därför att han har ett behov av dubbel assistans även för tid utöver den tid som redan beviljats för de aktiva insatserna. Överklagandet ska därför bifallas på så sätt att [REDACTED] beviljas assistansersättning för dubbel assistans för all tid i samband med träning, vårdkontakter och aktiviteter. Vad gäller assistansersättning för dubbel assistans vid semesterboende anser kammarrätten att [REDACTED] får anses tillgodosedd med de timmar som Försäkringskassan beslutat. Det ankommer på Försäkringskassan att beräkna assistansersättningens storlek.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 4).

Christian Groth
lagman
ordförande

Åke Kärnell
kammarrättsråd

Hanna Kristiansson
kammarrättsråd
referent

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I STOCKHOLM**

Avdelning 31

DOM
2017-10-26
Meddelad i StockholmMål nr
24991-16**KLAGANDE**

[REDACTED]

Ombud: Advokat Mathias Blomberg
Igne Advokatbyrå AB
Vasagatan 17
903 29 Umeå**MOTPART**Försäkringskassan
Processjuridiska enheten
103 51 Stockholm**ÖVERKLAGAT BESLUT**

Försäkringskassans beslut 2016-09-19, bilaga 1

SAKEN

Assistansersättning

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

Förvaltningsrätten förordnar att bestämmelsen om sekretess i 28 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska vara tillämplig även i fortsättningen beträffande uppgifter om enskilda personliga förhållanden som lagts fram vid den muntliga förhandlingen inom stängda dörrar och som inte tagits in i denna dom.

Dok.Id 899901

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
115 76 Stockholm	Tegeluddsvägen 1	08-561 680 00	08-561 680 01	måndag–fredag 08:00–16:30
		E-post: forvaltningsrattenistockholm@dom.se www.domstol.se/forvaltningsratt		

YRKANDEN M.M.

██████████ yrkar i första hand att förvaltningsrätten upphäver Försäkringskassans beslut och beviljar honom rätt till assistansersättning i en omfattning av i genomsnitt 212 timmar per vecka. I andra hand yrkar ██████████ att rätten beviljar honom dubbel assistans för träning, vårdkontakter, aktiviteter och semesterboende. Till stöd för sin talan anför han bl.a. följande. Frågan om hur dubbel assistans ska bedömas har inte behandlats varken i lagstiftning eller förarbeten och inte heller i något vägledande avgörande från Högsta förvaltningsdomstolen. Av tidigare avgöranden från kammarrätterna framgår att tid för dubbel assistans i normalfallet ska beräknas utifrån den tid det tar att utföra en aktiv insats, utan hänsyn till omständigheter som har med assistenten, schemalägningsproblem eller liknande förhållanden att göra. Undantag kan dock göras om hjälpbehovet är av sådan art att det är förenat med allvarliga hälsorisker att bevilja dubbel assistans endast för den tid det tar att utföra aktiva insatser. Vid t.ex. epilepsi där anfallen är kontinuerliga, omfattande, helt oförutsägbara samt krävt snabba insatser för att undvika skada har dubbel assistans utöver aktiva insatser beviljats (Kammarrätten i Göteborgs dom den 29 april 2016 i mål nr 6857-15 och Kammarrätten i Stockholms dom den 13 oktober 2008 i mål nr 3219-08). Det är oklart på vilken grund kassan gör gällande att det krävs att den dubbla assistansen måste vara livsavgörande. Det är tillräckligt att den dubbla assistansen behöver ges för att undvika allvarliga hälsorisker. Försäkringskassan har inte tagit hänsyn till ██████████ ██████████ behov av dubbel assistans med hänsyn till hans självskadebeteende. Vid sjukhusbesök behöver han ha dubbel assistans för att kunna gå på toaletten och det finns ingen där som kan hjälpa honom med det. På lantstället finns ingen anpassning efter ██████████ behov och det måste därför hela tiden vara två personer vid hans sida. ██████████ ██████████ är i behov av dubbel assistans under hela den tid som han vistas på aktiviteter utanför hemmet. Den medicinska utredningen samt utredningen i

övrigt ger ett tydligt stöd för att de kriterier som ska vara uppfyllda faktiskt är det i [REDACTED] fall.

Försäkringskassan vidhåller sitt beslut och anför i huvudsak följande. Den sammantagna utredningen ger inte stöd för att bevilja [REDACTED] [REDACTED] ännu mer dubbel assistans. I [REDACTED] fall föreligger inte behov av dubbel assistans utöver aktiva insatser. Situationerna är inte av den allvarliga arten att tid utöver aktiva insatser kan beviljas. Han blir tillgodosedd goda levnadsvillkor.

Förvaltningsrätten har den 11 oktober 2017 hållit muntlig förhandling inom stängda dörrar i [REDACTED] frånvaro.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Frågan i målet är om [REDACTED] ska beviljas ytterligare assistansersättning. Utredningen i målet är densamma i förvaltningsrätten som hos Försäkringskassan.

En försäkrad som omfattas av 1 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) kan för sin dagliga livsföring få assistansersättning för kostnader för sådan personlig assistans som avses i 9 a § samma lag (51 kap. 2 § socialförsäkringsbaken, SFB). Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till sådan insats för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt (9 a § LSS). Den enskilde ska genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor (7 § LSS)

Beräkningen av tid för dubbel assistans ska i normalfallet utgå från den tid det tar att utföra en aktiv insats, utan hänsyn till omständigheter som hänför sig till assistenten, schemalägningsproblem och liknande men undantag

kan göras i fall då hjälpbehovet är av sådan art att det är förenat med allvarliga hälsorisker att medge dubbel assistans endast för den tid det tar att utföra aktiva insatser (jfr Kammarrätten i Stockholms dom den 5 januari 2009 i mål nr 2398-08).

Förvaltningsrätten konstaterar inledningsvis att [REDACTED] har ett omfattande funktionshinder och att han därför har beviljats assistansersättning dygnet runt. Han har även beviljats dubbel assistans med i genomsnitt 18 timmar och 23 minuter per vecka för aktiva moment vid besök på vårdinrättningar, Gröna lund, Händelseriket, för förflyttning, träning, ridning, promenader, bad, vintersport och semesterboende. [REDACTED] har anfört att han är i behov av dubbel assistans under hela den tid som han vistas på aktiviteter utanför hemmet. Förvaltningsrätten anser dock att utredningen i målet inte visar att [REDACTED] vid genomförande av aktiviteter behöver dubbel assistans hela tiden. Det medicinska underlaget i målet ger enligt förvaltningsrättens mening inte heller stöd för att hans hjälpbehov är av sådan art att det är förenat med allvarliga hälsorisker att medge dubbel assistans endast för den tid det tar att utföra de aktiva insatserna. Förvaltningsrätten anser därför att [REDACTED] inte har ett behov av dubbel assistans i större utsträckning än vad han har beviljats. [REDACTED] får därmed anses vara tillförsäkrad goda levnadsvillkor med den av Försäkringskassan beviljade assistansersättningen. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta avgörande kan överklagas. Information om hur man överklagar finns i bilaga 2 (DV 3104/1 A).

Terese Danielsson
Rådman

Nämndemännen Yohannis Gebre Hiwot, Birgitta Bergholm Sjöblom (skiljaktig) och Karin Zelmerlöv har också deltagit i avgörandet.

Emilia Persson har föredragit målet.

Skiljaktig mening

Birgitta Bergholm Sjöblom är av skiljaktig mening och anför följande. Enligt min bedömning medför [REDACTED] funktionshinder att två personer bör vara med hela tiden vid aktiviteter utanför hemmet för att undvika allvarliga hälsorisker, eftersom det inte går att förutse när anfallen kommer. Jag anser att den medicinska utredningen i målet är tillräckligt stark för att [REDACTED] ska beviljas dubbel assistans för all tid som han inte är hemma. Jag anser därför att [REDACTED] yrkande om assistansersättning med i genomsnitt 212 timmar per vecka ska bifallas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Stockholm.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

Överklagandet ska ha kommit in till förvaltningsrätten **inom två månader** från den dag då klaganden fick del av beslutet. Tiden för överklagandet för offentlig part räknas emellertid från den dag beslutet meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nås för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om

de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.

2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

Sista dagen för överklagande är i regel den dag som genom sitt tal i månaden motsvarar den dag Ni fick del av beslutet. Om Ni fick del av förvaltningsrättens beslut t.ex. den 30 juni måste skrivelsen med överklagande ha kommit in senast den 30 augusti. Om Ni fick del av beslutet en dag med ett tal i månaden som inte finns i slutmånaden löper tiden i stället ut på slutmånadens sista dag. Om Ni fick del av beslutet t.ex. den 31 juli måste skrivelsen med överklagande ha kommit in senast den 30 september.

Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom två månader* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

För en enskild klagande är sista dagen för överklagande två månader från den dag då han/hon fick del av kammarrättens beslut. Om klaganden fick del av kammarrättens beslut t.ex. den 30 juni måste skrivelsen med överklagande ha kommit in senast den 30 augusti. Om klaganden fick del av beslutet t.ex. den 31 juli, som inte har någon motsvarighet två månader senare, löper tiden i stället ut på slutmånadens sista dag, dvs. i det här exemplet den 30 september. Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nå för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.